هەرێمی کوردستان-عێراق

وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی

زانکۆی صلاح الدين –هەولێر

کۆلێژی ئاداب–بەشی شوێنەوار

بەش: شوێنەوار
کۆلێژ: ئاداب
زانکۆ: سەڵاحەدین-هەولێر
بابەت: هونەرەکۆنەکان(فنون قديمة) Ancient Arts
پەرتووکی کۆرس:قۆناغی یەکەم
ناوی مامۆستا: م. رواء انور عزيز
ساڵی خوێندن:٢٠٢٢-٢٠٢٣

پەرتووکی کۆرس
Course Book

1. ناوی کۆرس	هونەرە کۆنەکان
2. ناوی مامۆستای بەر پرس	م. رواء انور عزيز
3. بەش/ کۆلێژ	شوێنەوار –ئاداب
4. پەیوەندی	ئیمەیڵ: rawaa.aziz@su.edu.krd Facebook: Rawaa Anwer Aziz Phone: 009647504489158
5. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	تیۆری: 2 لە هەر کۆرسێکدا چەند وانەیەک بە پراکتیکی دەخوێندرێت و سەردانی مۆزەخانەکان دەکرێت.
6. ژمارەی کارکردن	
7. کۆدی کۆرس	
8. پرۆفایلی مامۆستا	م. رواء انور عزيز -ماستەر لە هونەر و شوێنەواری کۆنی میسۆپۆتامیا، بەشی شوێنەوارناسی زانکۆی سەلاحەدین-هەولێر. -خاوەنی چەند توێژینەوەی عەرەبی. -بەشداربووە لە چەندین کۆنفرانسی زانستی ناوخۆیی
9. وشە سەرەکیەکان	هونەری کۆن، چاخەکانی پێش مێژوو، میسۆپۆتامیا، زاگرۆس، نەحت، وێنەکێشان، پەیکەر، مۆر، نەخش و زەخرەفە.

10. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

ئەم کۆرسە گرنگی دەدات بە سەرەتای دەرکەوتنی هونەر، جۆرەکانی هونەر، پێناسەی هونەر و زاراوە هونەرییەکان، پاشان باس سەرەتای دەرکەوتنی هونەر لە مێژووی مرۆڤایەتیدا لە هونەری چاخەبەردینەکان و وێنەکانی سەردیواری ئەشکەوتەکان و وێنەی سەر رووی تاشەبەرد، پاشان باس لە هونەری کۆنی میسۆپۆتامیا و ناوچەکانی زاگرۆس لە چاخە بەردینەکاندا بەپێی سەردەمەکان یەک لە دوای یەک و پێشکەوتنی هونەر دەکرێت. لە وانەکانی ئەم خوێندنی ئەمساڵدا هونەری چاخەکانی پێش مێژووی میسۆپۆتامیا و کوردستان دەخوێندرێت لەسەردەمی سومەری کۆنەوە هەتا هونەری ساسانییەکان، گشت لایەنە هونەرییەکانی نەحت و وینەکێشان و گڵێنەسازی و پەیکەرتاشی و مۆر و دیمەنە هونەرییەکان بەوردی دەخوێنێت.

- گرنگی خوێندنی وانەی هونەر لە بەشی شوێنەواردا لەوەدا خۆی دەبینێتەوە کە زۆرێک لە پاشماوە شوێنەوارییە دۆزراوەکان کاری هونەری کۆنن و مرۆڤی شارستانییەتە کۆنەکان لەدوای خۆی بەجێی هێشتوون. لەبەر ئەوە قوتابی بەشی شوێنەوار(شوێنەوارناسی داهاتوو) دەبێت ئەم وانەیە وەک بڕبڕەی پشتی زانستی شوێنەوارگرنگی پێبدات، چونکە لە داهاتووی کاری مەیدانیدا، زۆر پێویستی بەم تەوەرەکانی ئەم وانەیە دەبێت، و بەبێ تێگەیشتن لە هونەری کۆن ناتوانێت سەرکەوتووانە کاری مەیدانی پشکنینی شوێنەواری بکات و کاری ناو مۆزەخانە و دیراسەی پارچە شوێنەوارەکانی مۆزەخانەکان بکات.
- هونەر ئاوێنەی شارستانییەتە، هونەری هەر گەل و نیشیتمانێک تێگەیشتنە لە شارستانییەتی ئەو گەل و نیشتیمانە، ئەم کۆرسە تیشک دەخاتە سەر هونەری کۆنی گەلانی میسۆپۆتامیای کۆن و کوردستان لەسەردەمە جیاوازەکاندا، لەرێگەی ئەم وانەیەوە وەک ئاوێنەیەک هونەری کۆن و پێشکەوتنی شارستانییەتە جیاوازەکانی ناوچەکە نیشاندەدرێت.
- ئەم کۆرسە تیشک دەخاتە سەر بنەما هونەرییەکان و بیردۆزە جیاوازەکانی شیکار و لێکدانەوە و راڤەکردنی رەگەز و پرەنسیپە هونەرییە کۆنەکان و جیاوازی قوتابخانەکانی شیکاری هونەری میسۆپۆتامیای کۆن.
- لایەنە گرنگەکانی خوێندنی بابەتی هونەری کۆن هانی شوێنەوارناس دەدات بەشێوەیەکی روون لە داهاتوودا

- بتوانێت سەرکەوتووانە پارچە هونەرییە شوێنەوارییەکان بناسێتەوە و بەراوردیان بکات.
- خوێندن و شارەزابوون لە هونەری کۆن دەرفەتی گرنگ دەداتە شوێنەوارناس کە لە داهاتوودا سوود لە زانیارییەکانی وەربگرێت بۆ بەدەستهێنانی هەلی کاری گونجاو چ لە بوای کنەوپشکنینی شوێنەواری بێت لەگەڵ تیمە ناوخۆیی و بیانییەکان، چ لە مۆزەخانە و گەلەرییە حکومی و ئەهلییەکان. ئەمە جگە لەوەی کە خوێندنی هونەری کۆن قوتابی رۆشنبیر دەکات و چاوکراوە دەبێت بۆ کاری هونەری و راوێژکاری هونەری لە بواری فراوانی جۆراوجۆردا.

11. ئامانجەکانی کۆرس

ئەم کۆرسە ئامانجێتی کە فێرخواز شارەزابکات لە هونەری کۆنی میسۆپۆتامیا و زاگرۆس، شیکردنەوەی لایەنە هونەرییەکان و تێگەیشتن لە پرەنسیپە هونەرییەکان کۆنەکان و دیاریکردنی سەردەمی پارچە هونەرییەکان.

12. ئەرکەکانی قوتابی

بەرپرسیارێتی قوتابی/ خوێندکار پێش هەموو شتێک ئامادەبوونە لە وانەکاندا، دوو جۆر تاقیکردنەوە ئەنجام دەدرێت، تاقیکردنەوەی لەناکاو (کویز) و تاقیکردنەوەی وەرزانە، هەروەها قوتابی دەبێت هەر وەرزێک راپۆرتێک دەربارەی کارێکی هونەری کۆن ئامادەبکات و وەک سیمینار پێشکەشی بکات.

13. رێگەی وانە ووتنەوە

وانەی هونەر لەبەر ئەوەی بەشێکی زۆری هونەری کۆن پێکدێت لە هونەری بینین و بیندراو (Visual Art) لەبەر ئەوە بە بەردەوامی پێویستمان بەبەکارهێنانی داتاشۆ و سلایدی پاوەرپۆینت دەبێت. داتاشۆ، هەروەها بۆ شیکردنەوەی زاراوە و پرەنسیپە هونەرییەکان پێویستمان بە نووسین لەسەر سەر تەختەڕەش/تەختەی سپی دەبێت، جگە لە سلایدەکانی پاوەرپۆینت، هەموو بابەتەکان وەک کتێب بەشێوەی مەلزەمە کە لە ١٠٠ لاپەڕە زیاترە هەر لە سەرەتای ساڵی خوێندنەوە دەدرێتە قوتابی کە وەک رێنوێنییەک وابێت و بنەما سەرەکییەکان و خاڵەگرنگەکانی لێوە فێربێت، هەروەها هەموو ناونیشانێکی بابەتەکان و وانەکان بەهەر سێ زمانی ئینگلیزی و عەرەبی وکوردی نووسراون ئەمە جگە لەوەی چەندین وێنەو هێلکاری دیمەنە هونەرییەکان شیکاری و راڤەیان بەزمانی کوردی بۆ ئەنجامدراوە. .

14. سیستەمی هەڵسەنگاندن

بەرپرسیارێتی قوتابی/ خوێندکار پێش هەموو شتێک ئامادەبوونە لە وانەکاندا٪٥، دوو جۆر تاقیکردنەوە ئەنجام دەدرێت، تاقیکردنەوەی لەناکاو (کویز)٪١٠ و تاقیکردنەوەی وەرزانە٪٨٠، هەروەها قوتابی دەبێت هەر وەرزێک راپۆرتێک دەربارەی کارێکی هونەری کۆن ئامادەبکات و وەک سیمینار پێشکەشی بکات٪٥.

15. دەرئەنجامەکانی فێربوون

لە دەرئەنجامی خوێندنی ئەم کۆرسەدا قوتابی فێری زۆرێک لەلایەن هونەرییەکانی کۆنی میسۆپۆتامیا و کوردستان دەبێت، فێردەبێت چۆن پارچە هونەرییەکۆنەکان بناسێتەوە و رەمز و هێما و پرەنسیپە هونەرییەکان لە هونەری کۆندا. هەموو ساڵێکی خوێندن گۆڕانکاری نوێ لەم پرۆگرامی خوێندنەدا ئەنجام دەدەین بەتایبەت ئەگەر دۆزینەوەی نوێی شوێنەواری لە کوردستان و عێراقدا هەبێت ئەوە بۆ ئەم پرۆگرامە زیاددەکرێت. هەوڵدراوە ناوەرۆکی ئەم کۆرسە بەجۆرێک دابرێژرێت کە قوتابی وەک شوێنەوارناسێکی ئایندە سودی زۆری لێببینێت بۆ داهاتووی. هەرئەمەش یەکێک لەو هۆکارانەی کە بەشێک لەو قوتابیانەی کە خوێندنی زانکۆیان تەواوکردووە و ئەم کۆرسەیان خوێندووە بەو پرۆگرامەی ئێمە دامانناوە لە ئێستەدا ئەوان وەک رێبەرێک لەکاری مەیدانیدا بۆ ناسینەوەی پارچە شوێنەوارییە هونەرییەکان بەردەوام سوودی لێدەبینن.

قوتابی لەم کۆرسەدا زانیاری زۆر گرنگ و ورد فێردەبێت دەربارەی پارچە هونەرییە شوێنەوارییەکان و مێژووی هونەری کۆنی میسۆپۆتامیا و زاگرۆس بەوردی فێردەبێت.

16. لیستی سەرچاوە

- **سەرچاوە بنەڕەتیەکان:**

-مورتكات،انطون،فنون سومر واكد،ترجمة: محمد وحيد خياطة،دمشق،1988.
اندري بارو، سومر فنونها و حضارتها، ترجمة: عيسى سلمان، بغداد 1977.
اندري بارو، بلاد آشور، ترجمة: عيسى سلمان، بغداد 1981.
فرج بصمةجي، كنوز المتحف العراقي، بغداد 1977.
رسام، رواء انور عزيز، الاناء الفوار وعلاقته باله الماء انكي وبدائله في فنون بلاد الرافدين

- رشيد،صبحي أنور،تاريخ الفن في العراق القديم ،فن الأختام الاسطوانية ،ج1، بيروت، 1969.

مارف زاموا، دلَشاد عزيز، أختام إسطوانية غير منشورة في متحف السليمانية "دراسة تحليلية"، كلية الآداب، جامعة صلاح الدين.
دلَشاد زاموا، "دراسةتحليلية للزخارف الآدمية و الحيوانية على فخاريات حضارة سامراء (5500-4900ق.م." طؤظاري هزارميَرد العدد25 2005.
عبدالوهاب سليمان، ويَنةي سةربةرد لة دةظةري سؤران، كؤليذي ئاداب، ماستةرنامة 2015.
سەرچاوەی سوودبەخش:
دلَشاد زاموا، "ئةشكةوتةكاني سنوري ثاريَزطاي هةوليَر لة ضاخة بةردينةكاندا"ئيتسكلؤثيدياي هةوليَر، بةرطي دووةم

دلَشاد زاموا "هونةري سةربةرد لة قةلاَتوكان" طؤظاري ميَذوو، ذمارة1
دلَشاد زاموا "هونةري سةربةرد لة طوندي ئةحمةد برِندة" طؤظاري سوبارتو ذمارة 2

- **گۆڤارەکانی هەزاردمێرد، شانەدەر، سوبارتو، سومر و گۆڤاری Iraq.**
- **https://www.britannica.com/art/Mesopotamian-art**

17. بابەتەکان	**ناوی مامۆستای وانەبێژ** **م. رواء انور عزيز**

18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	
لەم وانەیەدا دوو دەرفەت هەیە بۆ وانەی پراکتیکی و گەشتی زانستی، وانەی سەردانی مۆزەخانەکان و بینینی پارچە هونەرییە شوێنەوارییەکان لە مۆزەخانەی بەشی شوێنەوار و مۆزەخانەکانی کوردستان. **هەروەها گەشتی مەیدانی بۆ چیاکانی کوردستان و سەردانی نەخش و وێنە و پەیکەرە هەڵکەندراوەکان لە چیاکانی کوردستان.**	**ناوی مامۆستا: م. رواء انور عزيز** **دوو کاتژمێر سەردانی مۆزەخانە.** **رۆژێک یان زیاتر سەدانی مەیدانی بۆ پەیکەر و نەخشی ناوچە شاخاوییەکان.**

19. تاقیکردنەوەکان
1. دارشتن:
پ.١. روونی بکەرەوە بۆچی مرۆڤ لە چاخی بەردینی نوێ لە قوڕ گۆزەی دروستکرد؟
چونکە گۆزە ئاسانتر دروست دەکرا بەبەراورد بە قاپی بەردین، قوڕ لە هەموو شوێنێک بەردەست دەکەوێت و بەردی گونجاو لە هەموو شوێنێک بەردەست ناکەوێت. هەڵگرتن و گواستنەوەی گۆزە ئاسانترە بەبەراورد بە قاپی بەردین، گۆزە رووی ناوەوەی سافترە و پاکترە بۆ خواردن و خواردنەوە، هتد.
2. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.
ا. وێنەی سەر تاشەبەرد (Rock Art) بۆ یەکەمجار لە چاخی بەردینی ناوەڕاست دەرکەوت؟ راستە
ب. بۆ یەکەمجار مۆری لولەیی لە چاخی بەردینی کۆندا داهێندرا؟ ناڕاستە، لە سەردەمی چاخی بەردینی نوێ، لە سەردەمی حەسونە.
3. بژاردەی زۆر:

گڵێنەکانی سەردەمی سامەڕا بە چەندین زەخرەفە رازێندراوەتەوە؟

1 . بۆ ئەوەی گۆزەکان پتەوبێت.

2 . **لەبەر ئەوەی پێش نووسین مرۆڤ بە وێنەکێشان راو بۆچوون و ئاهەنگ و رێورەسمەکانی دەردەبری.**

20. تێبینی تر

لێرە مامۆستای وانەبێژ دەتوانێت تێبینی وکۆمەنتی خۆی بنوسێت بۆ دەوڵەمەندکردنی پەرتووکەکەی.

21. پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و جەند وشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.

هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبیت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.

هەرێمی کوردستان-عێراق
زانكۆی صلاح الدين –هەولێرفۆناغی يةكةم **بابەت :** هونةرةكؤنةكان
کۆلێژی ئاداب–بەشی شوێنەوارسالی خوێندنی :2022-2023مامۆستای بابەت: م. رواء انور عزيز

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینیەکان
ئوکتۆبەر2022	هەفتەی یەکەم	هونةر ضيية؟ هونةرمةندي كؤن كىَ بوو؟ جؤرةكانى هونةرى كؤن ضين؟	
	هەفتەی دووەم	مرؤظى كؤن ضون دةذيا؟ ضي فيَر بوو؟ هونةرى ضاخى بةرديني كؤن، كونترين ثةيكةر	
	هەفتەی سێیەم	ويَنةى سةر ديوار ئةشكةوتةكان وواتاكانيان ، ويَنةى سةرديوار لة ئةشكوتةكانى ئةروثا .	
	هەفتەی چوارەم	بؤضوونة جياوازةكان دةربارى هونةرى ئةشكةوت	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینییەکان
نۆڤەمبەر 2022	هەفتەی یەکەم	هونةرى سةر تاشةبةرد (Rock Art) ،هونةرى سةر تاشةبةرد لة ميسؤثوتاميا وكوردستان	
	هەفتەی دووەم	ئامرازة بةردينة وردة وتيذةكاني ضاخي بةردين ناوةراست.	
	هەفتەی سێیەم	هونةرى نةحت لة شويَنةوارةكاني طوثةكلة تةثة ونوارة جورى	
	هەفتەی چوارەم	نةحتى بارز لةطوندى حةلان ضةمى	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینییەکان

دیسەمبەر2022	**هەفتەی یەکەم**	طوندى جةرمو ، بوكةلَة وبتةكاني طوندى جةرمو.	
	هەفتەی دووەم	بوكةلَة بةردينةكانى سةردةمى سامةرا	
	هەفتەی سێیەم	بوكةلَة قورينةكانى سةردةمى عوبةيد	تاقيكردنةوةى وةرزي يةكةم
	هەفتەی چوارەم	**پشووی سەری ساڵ**	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینییەکان
جانیوەری2023	**هەفتەی یەکەم**	طليَنةسازى وسةرةتاى دةركةوتنى لة طوندى جةرموو	
	هەفتەی دووەم	طليَنةى سةردةمى حةسونة ونةخش وزةخرةفةكانى	
	هەفتەی سێیەم	نةخش وزةخرةفةى سةر طليَنةكانى سامةرا، نةخش و طليَنةكانى ضؤخة مامي.	
	هەفتەی چوارەم	نةخش وزةخرةفةى سةر طليَنةكانى سةر دةمى حةلةف، ثةيكةرةكاني سةردةمى حةلةف.	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینییەکان
فێبریوەری 2022	هەفتەی یەکەم	نەخش وزەخرەفەی سەر طلێنەكانی سەردەمی عوبەید، داس طلێنەیی، ضەرخەی طلێنەی هێواش	گفتوگۆ
	هەفتەی دووەم	داهێنانی مۆری رووتەخت ، مۆرەكانی سەردەمی حەسونە وحەلەف وعوبەید.	گفتوگۆ
	هەفتەی سێیەم	كانزاكاری وسەرەتای بەكارهێنانی كانزای مس	
	هەفتەی چوارەم	ضاخی برۆنزی ، سەردەمی شارستانییەتی وەركا	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینی
مارس 2023	هەفتەی یەکەم	طلێنەسازي وداهێناني ضەرخی خێرا ، داهێناني نووسینی وێنەیی.	
	هەفتەی دووەم	هونەری نەحت لە سەردەمی وەركا، مۆرەكانی سەردەمی وەركا	
	هەفتەی سێیەم	ثشوو (نەورۆز)	پشوو
	هەفتەی چوارەم	ثشوو (نەورۆز)	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینی
ئەپریل 2023	هەفتەی یەکەم	هونەری سەردەمی جەمدەتنەسر	
	هەفتەی دووەم	طلێنەسازي، مۆرەكان ، وێنەی سەر دیوار	
	هەفتەی سێیەم	هونەری سەردەمی بنەمالة سومەرییەكان	
	هەفتەی چوارەم	هونەری سەردەمی بەرەبەیانی یەكەمی سومەری (2800-2900ث.ز).	

مانگ	هەفتە	یەکەکان	تێبینی

	هونەری سەردەمی بەرەبەیانی دووەمی سومەری (2600-2800ث.ز).	**هەفتەی یەکەم**	**ئـــــادار 2023**
تاقیکردنەوەی مانگانە	هونەری سەردەمی بەرەبەیانی دووەمی سومەری (2350-2600ث.ز).	**هەفتەی دووەم**	
	سیمینارەکان وتوێژینەوەکان	**هەفتەی سێیەم**	
تاقیکردنەوەی وەرزي دووەم		**هەفتەی چوارەم**	